

*Флегонтова Н.М. кандидат
педагогічних наук, старший
науковий співробітник відділу
педагогічної естетики та етики
ІПОД НАПН України м. Київ*

Естетичні та етичні чинники розвитку комунікативного досвіду завідувачів філологічних кафедр

Інтеграція нашої держави в європейський освітній та науковий простір, підвищення якості освіти та рівня викладання навчальних дисциплін зумовлюють посилення вимог до сучасного викладача, рівня його професійної компетентності, загальної культури, педагогічної майстерності та постійного самовдосконалення.

Актуальність зазначеної проблеми зумовлена тим, що рівень комунікативної компетентності викладачів впливає на розвиток особистості та творчої індивідуальності суб'єктів спілкування, на підвищення рівня самооцінки формування ціннісних орієнтацій, зрештою на ефективність педагогічної взаємодії учасників навчально-виховного процесу та результативність навчально-виховної роботи у освітніх закладах різних рівнів акредитації.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що професійній підготовці викладача, розвитку його особистості, професійної компетентності приділяється належна увага. На провідній ролі комунікативного компонента діяльності викладача акцентують у багатьох дослідженнях психолого-педагогічного характеру, зокрема у працях І. Зязюна, В. Кан-Калика, О. Леонтьєва, Г. Лещенко, Є.Рогова та ін.. Значна увага вчених приділяється окремим аспектам мовленнєвої діяльності (Б.Головін), проблемам практичної риторики (С.Коваленко, Л.Мацько та О.Мацько, Л. Нечволод та В. Паращич, Г. Сагач, В. Федорчук).

Реалізація гуманістичної парадигми в світлі етичних та естетичних засад її розвитку, педагогічної майстерності викладачів філологічних дисциплін та завідувачів філологічних кафедр вищих педагогічних навчальних закладів передбачає комунікативний процес як основу педагогічного спілкування. Нами, зокрема, виділено такі засади, як інтелігентність, актуалізація процесів самопізнання, толерантність, діалогічність процесів взаємодії викладача та студентів, прищеплення смаку, розуміння культурних цінностей.

Провідна естетична засада в дослідженні – краса педагогічної дії, естетичні засади педагогіки добра (Добра, Краси, Істини), гармонії у змісті та методах діяльності, що спираються на такі особистісні якості педагога, як духовність, моральність, емпатійність, калокагатія; впровадження у практику

роботи модернізованих традиційних методів формування у викладача морально-етичного ставлення до дійсності, природи мистецтва з використанням специфічних форм організації спілкування тощо.

Проблема спілкування ніколи не втрачала своєї актуальності, надто в галузі гуманітарних наук, зокрема, педагогіки. Від ступеня сформованості й активності прояву творчої комунікативної позиції, і далі – комунікативного досвіду викладачів (незалежно від їхніх наукових звань і посад), залежить результативність навчальної роботи та розвитку творчого потенціалу особистості.

Комунікативна компетентність сучасними дослідниками одноставно визначається серед ключових компетентностей особистості. Комунікативна компетентність педагога є цілісним, інтегративним, багаторівневим утворенням, яке складається з зовнішньої та внутрішньої сторони спілкування (понятійно-операційна та особистісна складові), має власні особливості діяльності (базові та професійні), рівень засвоєння (знання, уміння).

Комунікативні компетенції викладача зумовлюють формування його психологічного досвіду. Комунікативний процес як засіб вияву людського «Я» має потужне підґрунтя – усне мовлення, що всіма можливостями і проявами найрізноманітніших відтінків почуттів, переживань, гнучкості думки як спосіб оцінки всього, що стосується людини, оточує її. Це здатність контактувати з іншими та впливати на них.

Комунікативний досвід є результатом цілісного стану особистості викладача, а отже – його не можна зводити до статичної суми знань, умінь та навичок, оскільки він постійно перебуває у динамічному розвитку. Комунікативність є найбільшим важелем у педагогічній діяльності. І якщо викладач не володіє скарбом Слова, якщо йому чужі поняття етики й естетики, моральності і духовності – його робота не принесе задоволення й користі ні йому, ні тим, кого він навчає.

Викладачем повинна рухати небайдужість, дбайливе поводження з рідною мовою, усвідомлення того, що українська мова може безмежно розгортати органічно закладені в ній потенційні сили і дає можливість самоудосконалюватися в ній.

Практика показує, що у процесі професійної діяльності припускаються деяких помилок у педагогічній техніці як молоді педагоги, так і більш досвідчені. Це знижує ефективність навчально-виховного процесу, що виявляється у невмінні розмовляти зі студентами, невмінні стримати або, навпаки, виявити гнів, невмінні подолати невпевненість у собі, невмінні обирати відповідну позу, необхідний жест; недоліках мовлення (монотонність, безбарвність, невиразність, погана дикція) тощо.

Позитивно налаштований комунікативний процес сприяє творчій атмосфері в колективі і забезпечує особливу взаємодію викладача й студента. Комунікативність – одна з найвагоміших професійних якостей викладача. Від уміння володіти мовою, словом залежить результат будь-якого спілкування, а надто у такій галузі, як педагогіка. Науковці, аналізуючи комунікативність,

акцентують на значенні цієї людської якості, що залежить від мети, якою окреслюється дія суб'єкта. Традиції раціонального користування словом виховують пошану до думки іншої людини, правильність, виразність, ясність, точність, стислість, доцільність мовлення, виступають риторичними засобам. Комунікативний досвід викладача становить фундамент його професіоналізму.

Відомості про автора: Флегонтова Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу педагогічної естетики та етики ІПООД НАПН України.

Служба адреса: 03040, м. Київ-40, вул. М. Берлінського 9.

Телефон: (044) 440-63-88 (дод. 126)

Домашня адреса: 02096, м. Київ, вул. Привокзальна буд.14, кв. 100.

Телефон: (044) 566-29-71 (дом.), (050) 651-85-50 (моб.).

E-mail: Флегонтова Наталя <flegontova.natalya@yandex.ua>